

Egy elfelejtett, egykor népszerű aradi színész

-90 éve halt meg Barics Gyula-

A hosszú évekig Aradon játszó színész pályaképe talán még nem egészen csak „színháztörténet” a helybelieknek. A mai-hetvenen felüliek vagy a még korosabbak talán még hallhatták a színházkedvelő idős korosztályt róla beszélni. Felidézték, mennyire „fess volt” mint Baracs mérnök a *Mágnás Miskából*, vagy milyen elbűvölően énekelte a *Szibillben*, hogy „illúzió a szerelem”. Úgy mesélték, daliás termetével, szép bariton hangjával a hölgyek kedvence volt. Tudták róla azt is, hogy szeretett kártyázni, ezért aztán állandóan tele volt adóssággal.

Barics Gyula (1887–1930) az első világháborút megelőző, és az azt követő néhány évben a helyi teátrum egyik vezető színészegyénisége volt. Az egykori Bácskában, a Bácsalmáshoz közeli Bácsbokodon született. Még nincs 18 éves, mikor 1905-ben színésznek szegődik Andorffy Péter akkor alakuló önálló pozsonyi magyar társulatához. Majd több rangos társulat tagja lett, játszott többek között Szatmárnémetiben, Nagybányán, Váradon, Kolozsváron. Aradon először 1910 februárjában lép fel a *Tatárjárás* bonvivánjaként (a beteg B. Szabó

József helyett). „Zenei intelligenciája az éneklésben oly előkelő, hogy mind az operett, mind az opera nyerne vele, ha szerződtenék” – írták róla akkor a helyi újságban. (Arad és Vidéke, február 22.)

Baricsot végül 1913-tól sikerült Aradra hozni. Ez év őszén a helyi színházi lapnak azt nyilatkozta, hogy Kolozsvárról érkezett, s mivel már volt néhány fellépése a városban, bízik abban, hogy elnyeri a közönség szimpátiáját. (Univerzális színész, énekes, operettben, népszínműben, drámában egyaránt kiváló – olvasható róla a Színházi Újság októberi számában.)

Itt már az évad elején „komolyan veszik”, az október hatodik aradi színházi díszelőadáson a *II. Rákóczi Ferenc fogsága* előtt rábízzák az ünnepi költemény, Kovács Sándor Új Golgota című versének elszavalását, majd egymás után kapja a jelentős énekes szerepeket. Remek játékaival ő vitte ismét sikerre a felújított *Hónapos szoba* című énekes vígjátékot, majd az övé az egyik fontos szerep a premiernek számító *Támlásszék 10. szám* című énekes játékban. Az előadás ötletes, látványos képei országos feltűnést keltettek, fényképek jelentek meg róla a fővárosi Színházi Életben is. (Színpadra került például egy repülőgép, volt benne spiritiszta szeánsz, vagy a két főszereplő – hegyoldal gyanánt – ferde állított hosszú asztalon ródlizott). A darabot, telt házak előtt legkevesebb 10 egymást követő este játszották. (Arad és Vidéke, 1913. november)

Még ebben az évben ő kapja meg Petrov szerepét július elején a *Szibill*-ben. (Jacobi Viktor operettjének magyarországi premierje ez év (1914) februárjában a Király Színházban volt hatalmas sikerrel a címszerepben Fedák Sárival.)

Aradon Szibillt káprázatos toalettjében **Pataki Vilma** alakította, elegáns volt, játéka átgondolt és gyönyörűen énekelt.

PATÁKY VILMA.

Barics is remekelt Petrovként. „Zsúfolt ház, harsogó tapsok, ez a képe az eddigi *Szibill* előadásoknak – írta később a kritikus – a közönség valami csodás érdeklődéssel hallgatja a pompás muzsikát, amelynek minden száma valóságos sláger, amelyet megismételtetett a publikum.” (Barics az operettben később, az elkövetkező években az orosz nagyherceg szerepét alakította.)

A színház – és nem mellékesen az egész világ – sorsának alakulását ez év nyarán azonban átalakítja a „nagy háború” kitörése. A társulat fiatal színészeit, köztük Barics Gyulát is besorozzák, de ő őszire már hazakerül a frontról: Barics Gyula sebesültekórházban van–tájékoztatja az aradiakat a helyi színházi újság. A sebesülés azonban nem annyira súlyos, októberben már ismét színpadon van. (Az együttes amúgy igen szűkölködött ez idő tájt a fiatal férfi színészekben.)

1915 januárjában már prózai alkotásokban is fellép, többek között az akkoriban igen divatos szerző, az osztrák Karl Schönherr *Hit és haza* című parasztdrámában. A német vallásháborúk idején játszódó igen komor hangulatú tragédiában egyszerre három kisebb, igen különböző karakterű szerepet osztottak rá, a császár emberét, a vallási őrjöngőt és a kegyetlen fekete lovast formálta meg –a sajtó szerint–mindhármát egyformán művésziesen.

Főszerepeket a prózában később sem játszott, de emlékezetes alakítást nyújtott például Bródy Sándor *Dadájában*: „Barics igaz színekkel festette a gyermekkori jó barát és elutasított kérő rokonszenves alakját.” (Arad és Vidéke, 1917. október)

Kisebb szerepe volt 1917 decemberében abban az igen emlékezetes *Hamletben*, amelyet az ide szerződött neves kolozsvári színész, Forgács Sándor rendezett, és ő játszotta a címszerepet is. A produkciónak akkora volt a sikere, hogy műsorváltóztatással másnap meg kellett ismételni.

„Kaukázusi hévvel” formálta meg a herceget az akkor igen népszerű orosz író, Arcübásev szélsőséges érzelmekben tobzódó *Féltékenység* című tragédiájából. 1919-ben ő volt Napóleon a *Szókimondó asszonyság* című Sardou-vígjátékban. Játszott például 1922 decemberében a sajtó által nagyon dicsért *Éjjeli menedékhely* című Gorkij-drámában, aztán ő volt Gyuri pincér a *Liliomfi*-ban.

Kapcsolata „a prózával” abban is megnyilvánul, hogy ő maga is drámát írt egy „férfiáldozatokat szedő” szépséges női démonról *Karvaly* címen. A darab ősbemutatója 1916 februárjában volt, de nem hozott túl nagy sikert. A helyi értékelés szerint, bár a szerző „szíve vérével” írta, a darab nem lett remekmű, nincsenek benne igazi konfliktusok. (Arad és Vidéke, 1916. február 12.)

Ír operett-szövegkönyveket, ilyen az 1920 márciusában bemutatott *Eördögh báró* librettója, melyet az aradi származású Szántó Manó zenésített meg. A helyi kritikus elégedett a szövegkönyvvel: ügyes, fantáziadús, van benne cselekmény, humor, szentimentalizmus, és semmi trivialitás, a versek ötletesek. Az operettet később Pesten is játszották. Zenét is „szerzett” 1919-ben: az *Ez aztán az asszony* című bohózat zenei betéteit ő állította össze.

Szerepeinek nagyobbik fele a zenés színpadhoz kötődik. Az 1916-os esztendő nagy operett-szenzációjában, a *Mágnás Miskában* is az övé a bonviván, Baracs Pista mérnök szerepe. (Az operett ősbemutatója 1916 januárjában volt a Király Színházban Marcsa szerepében Fedák Sárival.)

Aradon először ez év márciusának végén játszották. A kritika mind a művet, mind az előadást az egekig magasztalta: A librettó ötletes, mulatságos, Gábor Andor versei eredetiek, jól csengenek, a zene kitűnően hangszerelt, dallamos. Győző Alfréd mint Miska szellemes volt, de nem triviális, Marcsa szerepében Rontay Boriska bemondásait, énekét, táncát, a közönség állandó derűltsége kísérte. A szerelmes grófkisasszonyt, Rollát Horváth Mici egyéni bájjal, üdén játszotta, a dalokat szépen énekelte, partnere, Barics Gyula, mint Baracs Pista maga volt a megtestesült férfiasság. Külön dicsérendő, hogy a bő humorú darabban a komikummal nem élt vissza senki semmikor. A hatást azonban nagyon rontotta a díszletek kopottsága, amit bizonyos fokig háborús idők szűkös anyagi viszonyaival is lehet magyarázni. (Arad és Vidéke, 1916. március 31.)

Az operákban is kapott kisebb szerepeket, például ő játssza Crespel tanácsost a Hoffmann meséi című Offenbach-operájában 1916. december 22-én. Ez igen nevezetes előadás, ezzel kezdődik újra a rendszeres operajátszás Aradon. (A világháború kitörése előtti esztendőktől ezidáig – a szűkös anyagi viszonyok miatt – csak hébe-hóba került színre egy-egy opera) „Mint harmat a szomszagos földre – újra operaelőadás Aradon – lelkesedik a kritikus a produkciót beharangozó előzetesben. Az igen látványos, színvonalas előadást azonban egy igen kínos epizód zavarta meg: Barics Gyula rosszul lett előadás közben, és eszméletét veszítve bezuhant a zenekari árokba. Tízpercnyi szünet után (eddig tartott az orvosi kezelés) az előadás folytatódott, s a magához tért színész végigjátszotta a jelenetét!! „Barics Gyula hosszú pihenés után novemberben tért vissza – írja a

kritikus a művésztől –, de talán mégis túl hamar, mert láthatóan súlyos beteg, gyógykezelésre lenne szüksége... (Arad és Vidéke, december 23.)

Tulajdonképpen ennek az eseménynek folytán tudatosodik a közönség körében, hogy kedvencük, Barics Gyula nagy bajban van, pedig már 1915-től szinte nyaranta gyógykezelte magát, de őszire visszajön, és tovább játszik, énekel, rendez, lelkiismeretesen végzi munkáját. „Igazi művészlélek, a szép magyar beszédnek, a művészi éneknek nagy mestere. Meleg kedély, rokonszenves egyéniség, biztos ítélet és férfias erő, ezek a tulajdonságok, amelyek meghódítják, és elismerésre hangolják a nézőt” – írja róla a helyi kritika az egyik ilyen gyógykezelésre elvonulása előtt.

Különösen sok a feladata 1918 után, ugyanis a korábbi bonvivánnak R. Tóth Józsefnek ez év decemberében távoznia kellett a városból.

Végig dolgozza az 1918-19-es nehéz „forradalmi” időket, az impériumváltást, a Trianont követő nehéz években az aradi igazgató cserét (Szendrey helyett Róna Dezső lett az új direktor).

Utolsó emlékezetes fellépése 1924. május 18-án volt, mikor Janovics Jenő kolozsvári direktort, az erdélyi Színészegyesület elnökét köszöntötték 30 éves színészi jubileuma alkalmából. A zsúfolásig megtelt Kultúrpalotában tartott ünnepségen többek között Barics Gyula és Z. Várady Margit mutatott be közös műsort. (Erdélyi Hírlap, 1924. május)

Barics Gyula még ebben az évben a budapesti Moravcsik klinikára kerül, ahol agydaganattal kezelték. Viszonylagos gyógyultsága idején, a klinikán dolgozott gyógypedagógusként, 1930-ban itt halt meg. Mindössze 43 évesen.

Piroska Katalin

Szövétnék, 2020. április

Könyvészet

Piroska Katalin–Piroska István, Az aradi magyar színháztársaság 130 éve (1818–1948) II. k. Arad. 2017.

Kötő József, Színháztársaságok Erdélyben, Kolozsvár, 2019.

Enyedi Sándor, Rivalda nélkül, Bp., 1999.